

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 23

Fylke: Sogn og Fjord

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Kyrky-bi

Emne:

Bordskikk til kvelds

Bygdelag: Ljøanger

Oppskr. av:

J. Dale

Gard: Dale

(adresse):

G.nr. 63 (14) Br.nr. 1-5

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

75 år

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

gardsm. er ikkje like i alle hkr.

SVAR

Til 1. Alle som høyrde huskyden til sat seg same bordet når dei fekk seg mat. Det er vanleg ennå, anten dei er på kjøkkenet eller i stova.

Til 3 Til vanleg et heile huskyden på same tid og same stad. Dei heile bordskikke-feresta folk og husbond folk et same mat ingen skilnad solis. Det er minnest. Bordet var optast eit langbord det fyrste og minnest. Sidan vart det etter kvart Slag bord. alle sto bordet med i bår endar når dei hadde eta. Det vart mest lett vint og romsle gare i stova solis.

Til 4. Ingen skilnad på maten. Alle åt det same der som det ikkje var nokon som trengde sær kost for skuld helse.

Til 5 Når det er romsleg kjøkken er det vanleg at dei et der til kvelds. I helg og til høgtids er det sümme som et i stova og so når det er gjestebod; i dei

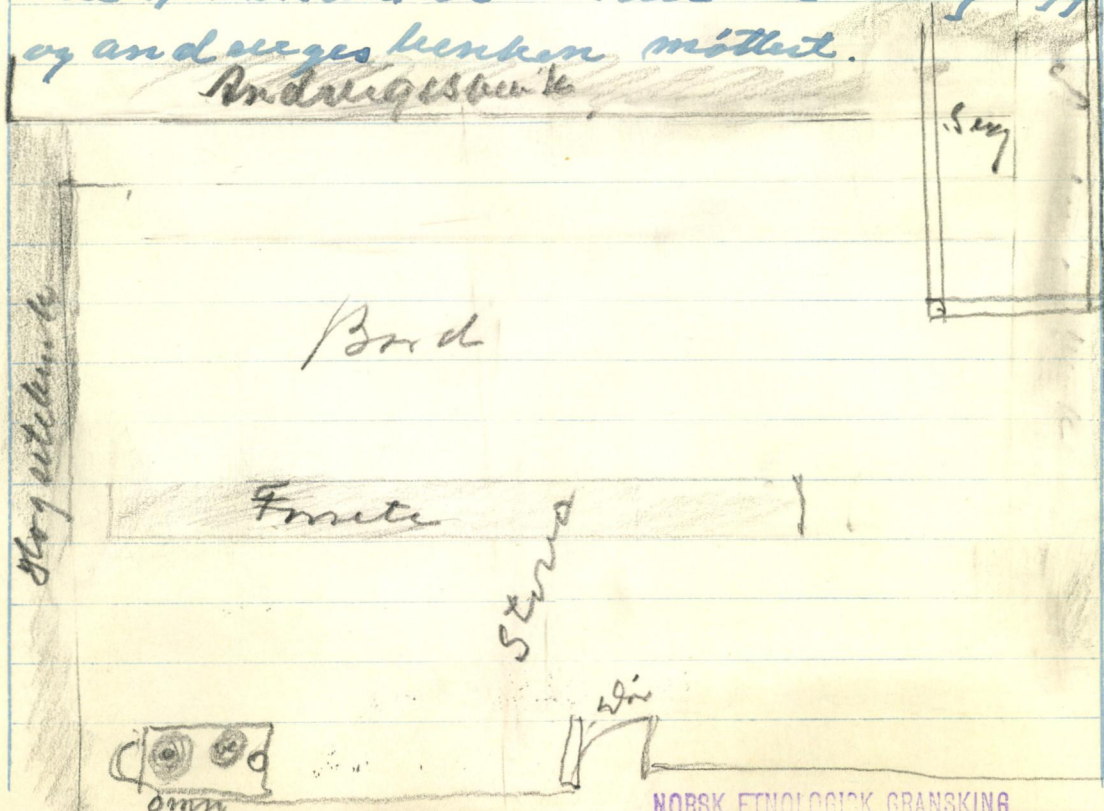
2
Tilfelle her der det at tjenstfolket et på kjøkkenet for omnet si skues Til 7. Det var vanlig at dei hadde sin feste plasser ved bordet.

Husbondsparket hadde sin feste plasser ved høy bordenden i høysatit. Tjenstguten og guttingen sat oven for bordet i andregesbenken. Tjenstgjæntom sat fram for bordet på forsetet og der sat også gjen to barn.

Til 8. Og kan ikke minnet at boron stod allene bordet når dei fikk seg mat når dei var so store at dei nådde tipp. Ofte dei ikke nådde tipp på bordet låg dei ofte på kne på benken.

Til 9 Husbondsparket sin plass ved kalle høysatit. Det var ikke merket annleis enn det var benken lang, segger ut til omnen eller til Brithestaven. Husbondsparket sat da for enden av bordet der langvegg og andregesbenken møttes.

~~Andregesbenk~~

10. Skidestasjonen: Når det var gjeste-
bord, var det gjerne bord for folk (gjestene) i
i kjøkken og andrerommet. Verten på
forsettet samvar med ei av konene eller
flere. Når det er firkanta bord i
stora, vert fremste bord enden rekka
for høge bord enden anten i bakken
der. Her dei runde bord og stikke bekk
vert gjesteplassen markert med stolar

11. Var det reinskylt arbeid dei hadde
for seg, var det ikkje vanleg at dei
vaska seg på hendene før dei åt, men
var dei skitne eller arbeidde med
slukt som sucta hendene vaska
dei seg som oftast. Men det var
ikkje for alle likt. Det skjedde seg
og kvæ slag mat dei hadde. Men kon-
ne fekk pålegg om å vaska seg før
me gjekk til bord. Men dei vaska
fekk ofte gjera som dei vilde

12. Ingen måtte sitja til bord med
luse på hennet. Det var rekke for
ei skam. Men dei åt av same potet
og same skåle anten det var grønt
og mjølk eller søpe. Var det grønt
og mjølk so hadde dei eit fat med
grønt og ei skål med mjølk som
du sat av: ei skål grønt som ein
drippa i mjølk og putta i omrøring
til ein var mett. Samleis med
søpe mjølk - eller kjötsøpe. Og
kan ikkje kvepa, når det var slutt
men det var vanleg vanleg her i
grensla til 1880-are. Det var slutt

4

etter kvart da folk sa seg rose til å
køpe so mange krus-bidem at dei prøvde
1 taller til kvart menneske i huset.
Dei auste dei grønten på ein krus tallent
so kvar fikk sin eller 2. sin med grønt
og 1 med mjølk og so hadde kvar sitt
og kunde stelle som han vilde. aenten
ha myrke på grønten eller grønten
i myrke. Da vart det tollerbar
til snart sagt att. Men det sit enno
i meg at grønt av trefat diappa i
ei treskål mjølk smakte best. en
grønt uten på krus tallent. Kopp
berskied med mjølk til grønten kan
eg ikkje minnet var brukt her.
Koppar vart gjort vanly når kop-
pen kom i bruk.

13. Vanly auste dei grønten or
gryta iipp i eit fat eller i skil
av tre. Det var ikkje vanly å
selja gryte på bordet. Det var helst
i tilfelle at kald grønten vart
varma iipp att for sitt eller eit par
menneske. Da tykkjest eg dra
meg til minnes at dei sette gryta
med den iipp att varma grønten
på forstet mellom seg og åt.
Men elles var det nok ein i skil
^{som folk fann at}
(a) (reknar) å ha gryta på bordet -
pannering kunne eg ikkje.

14. Det var vanly at ein lagde
sild på flatbrødet når dei hadde
sild til non, sildetling med potetor
attåt. Solis åt ein og smør på flat-
brød, fisk og potetor - fisketling

136. Varme retter t.d. Kjøtt og sjupe-
 Bodd og slikt vart aust opp i
 eit pot (Kjømmen), kjøtt lagt på
 ein tallerk. til kvar dags ofte på
 eit stykke flatbrød - og òg med
 poteter og flatbrød til. Suppa åt
 ein attåt med skiv. - Bodd var
 vanly gjeiteborsmat i brudlaup.
 Dei var det vanly med tin eller
 tre-bordiskar (tallerkar) som dei
 lånte saman til gildet. kjøtt
 skar dei sund med knevar og åt
 med poteter til, suppa åt ein med
 skiv. or kjømmen eller potet

14. Fisk, flatbrød med smør og poteter
 til det var vanly brudlaup mat
 Det åt ein som fiskekling: Smør
 smør på eit tynne flatbrød
 la fisk og potetskinn på smøret,
 og flatbrød vart på att og brant
 del saman til ein bit. (Kling)
 fiskekling) Vanly at ein suppa
 (mjølkvelling til)

15. Ventely var det hadde for bra
 bordisk den gongen det vart brukt
 vanly. No er det so lenge sidan
 det har vore stikken så fitt, so no er
 det ventely vorte andre matar.

16. Det er fortalt at kong Edvard III av
 Engl. drakk kaffi eller te av skåla
 når han var saman med borgarlege
 folk

17. Det var vel fyrst i 1800 åri at
 gaffelen vart brukt på lausbygde

2581

Noke miste ut og ikkje å seia,
Men og minnst at me heime hadde
berre 2 gafflar og at me born
laint på bruke dei i jali dei me
eit ribbe stikk

18. Har ein skulde eta spekkbjel
vor det vanly å bruke Tallekniv
for dei som hadde. Kvennfalki
bruka vanly matknivar

19. Dit vanlege var at dei hadde
kon si skii. Dei var av horn eller
tre. Dei vart gøynde i bordstikka
når dei var vaska. Velde dei ha
si sige skii jamt hadde dei
henne på ein sers plass og merke
med fyre bokst. Kva tid dei lagje
å vaska skien, vit og stoly.

20. Kring 1880 var det mein vanly
å bruke Tallekniv og skiler av klynst

21. Til mea dags vor det ikkje van-
ly å bruke borddike. Bordet vart
vaska og skiert med sand eller korb
måttid. No er det vanly alle
tumar at ein bruke kvit linn
på bordet til alle måttid i helg
som i vryka. Voks linn var ofte
bruka, men det var ikkje se lang
den moten vælde. No er det mykje
vanly at den kvite borddukken vert
um bytt med ein sonst vunde bord-
lappar når ein her liden av
bordet

22. K matbordet på kjøkkenet er
auten kvitt sandskinn eller måla

23. No forsyner kvar og sjölv

24 ar det som er utt på bordet av
 det kan vi, For da eg var i bisp-
 noksten var det vanlig at mat var
 eller Kytt, smør og fløsk. So kvartfelle
 det kan skide ha, Karan. Mier
 enn kvinnfolki. Dei vakser over
 enn korri Dei felle kun sin et,
 ring. Men dei felle gjern til=
 legg dersom dei viede ha mien
 Ei god bies mer viede munden ha
 ord for å eller snånde. Flakvidet
 var eller som det andre

25. Dei rekna nok med at sume
 trugde mien og andre minde
 Un dei truste det rette er ikkje sagt.

26. Kan eg ikkje seia. Det var vel
 so ymse. Alle er ikkje like store
 eller alderne. Dei kjemper vel er
 å kjemp dei små

27. Ja det var vanlig at dei trugde
 maten åt små born; da eg var barn.

28. Men brukar omme å lese for maten
 bade for og etter; men det er ingen
 som brukar syngje no utan når det
 er selskap (gjeste bord). Nå vert det
 rekna for god bordskikk å syngje
 ut vers for og etter maten. Men
 rett no vert det vanlig å blitte
 ut maten med å kvale ein
 sigarett, når dei er so vakre at
 dei vågar det. Det vert mien og mien
 te det at ein sin vel hadde bordskikk
 og halda stilt ei lita stund for og etter
 ei måltid so er det ferre og ferre som
 skynar det. Her er folkeviten

og den nige Tomm vert avandly Tekn -
 bruk ut over bygden mine og mine

29. Ein skidea helst halda seg stille
 medan miltidet stod på - ikkje skreula
 Miltidet skulde vera i alvorsteind
 Det var husefaren som skieden stige
 vider ned bordet. Og salis er det
 vel i nokre mine anno.

30. Det var set på som som nokke i
 passand å ha medan dei helst
 miltie.

31. Mannen visste ikkje at husefaren
 var gal for ho song ned bordet.

32. Ja. Fuguen gikk på bordet for
 det var len for maten. No går det
 etter kvart dei ho stult maten
 eller må dei vie.

33 Det er det so gromt med; helst
 ikkje.

34. 'Legg maten.'

35 Det skiede seg hvor len dei had-
 de det med mat, iim dei tykte dei
 kunde by fram det dei hadde

36 Det kjem an på hvor len den
 framand var.

37. Ikkje utan at dei visste kven han
 var og at dei var nokke kjende.

38. No er kaffi vanly traktament,
 men for var det halde for godt å få
 til glass öl eller ein dram. og so var
 det so lett vint.

39. Det er som det hies. Vert han
 bedden til bords i stova, kan han
 over setje til bords på lunn, men det ple
 vera god folkeskikk at husbond eller

sin annan ar huslyden sat inne
og sig til at han fekk seg mat og
at han hadde nok å ete.

40. Takkj no, lenger. Fri var det kanskje.
41 ja. Kun han skul sitje og kor-
lis. ? Skal vel passe på at gjesten
kun nok å forsegna seg med

Det vert mindre med slik haklering
no etter kvart. Folk hev so bratt inn
dei hev ikkje tid og stundar til å
spå innimom, som "snøggart"! For
hadde dei lute stunder, degam var
lange, dei trong kvile, dei trong mat
og tok inn hev eller der dei tokte
det hørde og fekk det dei trong de
både mat og kvile og natelose.

No er det nettelum eller båten som
før dei dei fram, alt går etter
klokke. Vel hevde sjelvar at
det kjem gjester i "rettid" som
som før dei dei tok seg fram kjalen
til båts eller fots langs stranden
og stovk i tid og rettid. Alt skifter
i snøggvenda og skikkur og sedvan
med. Gammelt gløymt og mytt
og kjem i staden utan at ein
merkjer til det.

X

Til emnerne 24. Tek og med og styttar og
til sump som og fann i Formannskapsproto-
kol på 1865. i eit møte dei kvartlyst
svare på spørsmål i eit skriv frå
Nordre og Søndre Bugen her samt Romedal
amtsformandskolen inn Kvindens

rette stilling og hoved der med mætte
gives for at skaffe lunde en til den
me passende tid man iiddannen

Under Madstæll under C.

Jern og dette : "Om sommeren står man op
op kl 4-4½, høst, Vår og Vinter 5-6. Høst
om sommeren huler 1 gang om dagen fra kl
11-12. Den almindelige liggetid om sommeren
er kl 8-9 Høst og venter 9. Vår 7-8

2 Ved hvilket klorkulstet nydes de almindelige
måltider, og hvilke måltider man holder
Vår kl 7 Høst kl 6 Midday (Dag) kl 11.

Mellem mad kl. kl 3 Aftensmad kl 8.

Frokost består ^{en} af Kylling, flæk, kødt eller ~~spødt~~
spødt, fisk som oftest saltet. Til brød af
dette poteter eller onckvæver. Under tiden
sied, flæk kødt eller råget, durtie poteter,
onckvælling eller onck. Dagen (Midday)
grød og onck. Nonsmeden (onckvælling
spødt og poteter, aftensm. består grød
og onck eller suppe og onck, utoer gryde"

4875